

گناہان زبان

محمد تقی صرفی پور

گناهان زبان!

قرآن کریم می فرماید:

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيداً»^۱.

ای مؤمنین! تقوا پیشه کنید و سخن استوار و درست بگوئید.

در روایت است:

«هر موقع پیامبر صلی الله علیه و آله می خواستند سخنرانی کنند در ابتدای سخنرانی این آیه را تلاوت می فرمود»^۲

سخن سدید

سخن سدید و استوار چه گونه سخنی است؟

^۱سوره احزاب، آیه 70.

^۲المیزان ذیل آیه مذکور

سخنی است که در آن دروغ، غیبت، سخن چینی نباشد.
در آن تمسخر و تحقیر و ناسزا نباشد. براساس گمان
و شک نباشد. کشف اسرار مردم نباشد. حمایت از کفار
و منافقین نباشد. و...

انسان با زبانش می تواند بهترین سخنها را بگوید و با
زبانش ایجاد محبت و صمیمیت کند. افرادی را هدایت
نماید. علم بیاموزد. نصیحت کند. با خدا راز و نیاز
نماید و دهها کار مفید انجام دهد.

ومی تواند با زبانش به کارهای زشت سفارش کند.
ایجاد دشمنی نماید. اسرار دیگران را فاش کند. به
دیگران ناسزا و دشنام بگوید و دهها گناه انجام دهد.

گناهان زبان زیاد است ولی ما به چندتای آن که بین
مردم متداول است اشاره می کنیم.

دروغ گویی

زشتی دروغ گویی در قرآن و حدیث

قرآن کریم می فرماید:

«إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ»^۳

بدرستی که خدا هدایت نمی کند کسی که اسراف کننده و بسیار دروغگو است .

دروغ گفتن چون خلاف طینت پاک آدمی است و باعث انحراف به سوی بدیها می شود بسیار مورد نکوهش و مذمت قرار گرفته است.

در روایت است که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

«إِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ فَإِنَّ الْكَذِبَ فَجْوَرٌ يَهْدِي إِلَى النَّارِ»^۴

^۳سوره غافر، آیه ۲۸.

بر حذر باشید از دروغ زیرا گناهی است که انسان را به
آتش جهنم می کشاند .

قرآن کریم می فرماید:

« وَاللّٰهُ يَشْهَدُ اِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ »^۵

بدرستی که خدا شهادت می دهد که منافقین
دروغگویند .

انواع دروغ

انواع دروغ به شرح زیر است:

1 - دروغ بر خداوند، پیامبر و امامان:

^۴ وسائل 250/12

^۵ سوره حشر، آیه 11 .

دروغ بر خداوند و پیامبر صلی الله علیه و آله و امامان
علیه السلام که در راس دروغ ها قرار دارد وزشتی آن از
همه بیشتر است و این نوع دروغ، روزه را باطل می کند.

قرآن کریم در این باره فرمود:

«وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا»^۶

چه کسی ظالم تر است از کسی که بر خدا از روی
دروغ افترا می بندد .

2 - شهادت دروغ:

پیامبر صلی الله علیه و آله در این باره فرمود:

«شاهد الزور كعابد الوثن»^۷

^۶سوره انعام، آیه 21.

^۷جامع السعادات 255/2

کسی که شهادت دروغ بدهد، مثل عبادت کننده بت است .

امام صادق (ع) فرمود: کسی که شهادت دروغ بدهد
هنوز از جایش حرکت نکرده برایش آتش دوزخ
واجب می شود^۸

3- قسم دروغ:

پیامبر صلی الله علیه و آله می فرماید:

«چند دسته هستند که روز قیامت، خدا با آنان سخن
نمی گوید از جمله آنها کسی که سوگند دروغ برای
فروش کالا یش می خورد»^۹

^۸کافی باب الایمان

^۹جامع السعادات 2/255

حواریون از حضرت عیسی (ع) درخواست نصیحت کردند. فرمود موسی ع گفته است که قسم دروغ نخورید ولی من به شما امر می کنم که نه قسم دروغ بخورید و نه قسم راست بخورید.^{۱۰}

امام صادق (ع) فرمود: کسیکه عالمانه قسم دروغ بخورد آشکارا با خدا جنگیده است.^{۱۱}

4 - دروغ در وعده:

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

«من كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليُفِ وعده»⁽⁶⁾.

کسی که به خدا و روز جزا ایمان دارد باید به وعده اش وفا کند .

5 - شوخی های دروغ :

¹⁰ کافی 434/7

¹¹ کافی کتاب الایمان

امام حسین علیه السلام فرمود:

«اتقوا الكذب الصغير منه والكبير في كل جدّ وهزل».

پرهیزید از دروغ چه بزرگ آن چه کوچک آن در هر
شوخی که باشد.^{۱۲}

نقل کردن و نوشتن و گوش دادن به دروغ که منشاء
بسیاری از شایعات همین نقل نمودن دروغ است.

6 - خواب و رؤیاهای دروغ:

بعضی از افراد خوابهایی که ندیده‌اند را نقل می‌کنند که
این نوع دروغ هم بسیار مذمت شده است.

آقا رسول الله (ص) فرمود: بزرگترین دروغها سه نوع
دروغ است. دروغ بستن به من به اینکه چیزی را که من
نگفته‌ام را به من نسبت دهد. دومی دروغ در خواب

ورؤیا که چیزی را که ندیده نقل کند. سوم فردی را به
غیر پدرش نسبت دهند.^{۱۳}

7 - گوش دادن به دروغ :

همانطور که دروغ گفتن حرام است، ثبت و نوشتن
و خواندن و گوش دادن دروغ بصورت آگاهانه حرام
است.

شرمندگی دروغگو لاف زن

گویند: شخصی قبل از ظهر هر روز کنار درخانه خود
فرشی پهن کرده و می نشست و قلیان می کشید . بعضی
از اهل محل نیز به نزد او آمده و با او می نشستند و
بخوردن چای و قهوه مشغول می شدند .

آن مرد یکی از روزها در حالی که دست بر سیل خود می کشید گفت: دیشب جای شماها خالی بود . عیالم برای ما ته چین پلو پخته بود آنقدر این غذا چرب بود که نتوانستم همه اش را بخورم لذا قدری را گذاشتم برای امروز صبح به عنوان صبحانه خوردم آنقدر این غذا چرب بود که سیل ما را چرب کرده است!

در این میان یکی از بچه های کوچک او دویده و گفت: آقا جان، آقا جان! آن دُنبه ای که امروز صبح سیلت را با آن چرب کردی گربه آمد و آنرا برد!!

آثار زشت دروغ

1 - سرچشمه نفاق است .

2 - اساس ایمان را خراب می کند.

امام پنجم علیه السلام فرمود:

«انّ الكذب هو خراب الايمان»^{۱۴}

دروغ یعنی نابود کردن ایمان است .

3 - دروغ انسان را به کفر می کشاند .

4 - دروغ باعث بی اعتباری دروغگو است .

امیر مؤمنان علی علیه السلام فرمود:

«من عرف بالكذب قلّت الثقة به»^{۱۵}

کسی که معروف به دروغ گویی شود اطمینان به او کم می شود .

ریشه های دروغ گویی

1 - احساس حقارت و خود کم بینی.

^{۱۴} الکافی 339/2

^{۱۵} غررالحکم 220/

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود:

«لا یکذب الکاذب الا من مهانته نفسه»^{۱۶}

دروغگو، دروغ نمی گوید مگر به خاطر آن که در خود
احساس پستی می نماید .

2 - ترس از جریمه و مجازات .

3 - دورویی و نفاق

قرآن کریم می فرماید:

« وَاللّٰهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ »^{۱۷}

بدرستی که خدا شهادت می دهد که منافقین
دروغگویند .

^{۱۶} مستدرک الوسائل 84/9

^{۱۷} سوره حشر، آیه 11 .

4 - فشار زیاد از طرف پدر و مادر به فرزند و از طرف رؤسا و فرماندهان به زیر دستان .

5 - دروغ پدر و مادر و مرییان باعث عادت کودک به دروغ می شود .

6 - شوخی دروغ برای خوشحال کردن دیگران .

امام پنجم علیه السلام درباره دروغ فرمود:

«خداوند سبحان برای کارهای بد، قفلهایی قرار داده که کلید آن قفلها دروغ است و دروغ گفتن از شراب خوردن بدتر است»^{۱۸}.

امام باقر علیه السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت می کند:

«اقل الناس مروءة من كان كاذبا»^{۱۹}

^{۱۸} الکافی 339/2

کم مروت ترین مردم کسی است که دروغگو باشد .

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در رابطه با سوگند دروغ می فرماید:

«کسی که به خدا قسم می خورد اگر به اندازه پرپشه ای در آن دروغ وارد کند نقطه سیاهی در قلبش پیدا می شود که تا روز قیامت می ماند.»^{۲۰}

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود:

«هر گاه مؤمن بی عذر دروغ گوید هفتاد هزار فرشته به او لعنت نمایند و چون از قبر در آید بدبو بود و بوی او به عرش رسد و حاملان عرش او را لعنت کنند.»^{۲۱}

¹⁹ مستدرک الوسائل 87/9

²⁰ بحار 263/69

²¹ جامع الاخبار/148

حضرت عیسی علیه السلام فرمود:

«کسی که دروغش زیاد شد نورش می رود»^{۲۲}

امام ششم علیه السلام فرمود:

«بدرستی که دروغگو دروغ می گوید و به خاطر آن
خداوند سبحان او را از نماز شب محروم می کند و هر
گاه از نماز شب محروم شد رزق حلال بر او حرام
می شود.»^{۲۳}

امیر مؤمنان علی علیه السلام فرمود:

^{۲۲} الکافی 341/2

^{۲۳} علل الشرایع 362/2

«راست گفتن، امانت و دروغ گفتن، خیانت است.»^{۲۴}

شاعر گوید:

چه از شرک بگذشت کمتر گناه میان کبایر دروغ است آه
مگردان زبانت بگرد دروغ که باشد رخت درد و گیتی سیاه

غیبت

آیات و روایات این گناه کبیره را بسیار مذمت نموده است. از جمله فرموده است:

وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ
أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ^{۲۵}

نباید غیبت همدیگر را بکنید آیا دوست دارید گوشت
برادر مرده خود را در حالی که بدتان می آید بخورید؟

وقوله تعالى: «إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي
الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ»^{۲۶}

آنان که در بین مؤمنین فساد اشاعه می دهند عذاب
دردناک برایشان مهیاست!

^{۲۵}حجرات ۱۲

^{۲۶}نور ایه ۱۹

که خداوند عذاب دردناک را، برای اشاعه دهنده گناه
در بین مؤمنین ذکر کرده است. که یکی از موارد اشاعه
گناه، غیبت مؤمنین است.

و آیه: ویل لكل همزة لمزة^{۲۷}

یعنی وای بر هر مسخره کننده هرزه زبان!

که یکی از مصادیق آیه افراد غیبت کننده است.

غیبت یعنی انسان پشت سر دیگران صحبتی بکند
بطوری که اگر خودش بود ناراحت می شد. خواه این
صحبت درباره خصوصیات بد اخلاقی او بشد یا درباره
عیوب جسمانی اش باشد یا در مورد خانواده و دوستان
وفامیلش باشد.

روایات زیادی است از جمله:

پیامبر خدا (ص) فرمود:

غیبت از زنا بزرگتر است^{۲۸}

بعد پیامبر علت آن را چنین دانسته که اگر کسی نعوذا
بالله زنا کرد با توبه پاک می شود ولی در غیبت تا غیبت
شده راضی نشود غیبت کننده بخشیده نمی شود.

باز حضرت در روایت دیگری فرمودند گناه یکدرهم
ربا معادل ۳۶ زنا است و گناه غیبت از ربا بالاتر است.^{۲۹}

زیرا مسئله آبروی مؤمن در نزد خدا بسیار بزرگ است.

درسختی دیگر فرمودند:

هر که غیبت زن یا مردی را بکند تا چهل شبانه روز نماز
و روزه اش قبول نمی شود^{۳۰}

^{۲۸} مکاسب محرمة

^{۲۹} همان

^{۳۰} همان

درسختی دیگر فرمودند:

هر که غیبت مؤمنی را به عیبی که در او است بکند
خدا این آندو را در بهشت جمع نمی کند و اگر او را به
عیبی که در او نیست غیبت کند یعنی به او تهمت هم
بزنند در این صورت غیبت کننده در جهنم ابدی می ماند.
۳۱

یک روایت تکان دهنده ای از پیامبر اسلام (ص) است
که حضرت فرمودند: دروغ گفته کسی که بگوید من
حلال زاده‌ام! آنوقت غیبت مردم را بکند. از غیبت
پرهیزید که خورشت سگهای جهنم است.^{۳۲}
درسختی دیگر فرمودند:

هر که حرکت کند تا غیبت مسلمانی را بکند در جهنم
قدم برمی دارد اگر چه فعلاً نمی فهماند.^{۳۳}

^{۳۱} همان

^{۳۲} همان

^{۳۳} همان

درس‌خنی دیگر فرمودند:

غیبت کننده اگر توبه کند آخرین شخصی است که به
بهشت می رود و اگر نکند اولین شخصی است که وارد
جهنم میشود.^{۳۴}

درس‌خنی دیگر فرمودند:

غیبت بر هر مسلمانی حرام بوده و اعمال خوب را
می خورد همانطور که آتش هیزم‌ها را می خورد^{۳۵}
یعنی زحماتی کشیدیم و کارهای خوب انجام دادیم اما
بایک غیبت ازین می رود.

درس‌خنی دیگر فرمودند:

روز قیامت شخص را در دادگاه الهی حاضر کرده و نامه
عملش را بدستش می دهند می بیند عمل خوب

³⁴ همان

³⁵ گناهان کبیره 261

ندارد. اعتراض می کند که خدایا! من کارهای خوب زیاد کردم پس کجا هستند؟ جواب می آید به کسانی که غیبتشان را کردی دادیم!

شخص دیگری را در دادگاه الهی حاضر کرده و نامه عملش را بدستش می دهند می بیند عمل خوب زیاد دارد. اعتراض می کند که خدایا! من این کارهای خوب را نکردم؟ جواب می آید اینها اعمال کسانی است که که غیبت تو را نمودند که ثوابهای آنها را بتو دادیم.

روایت تکان دهنده دیگری است که: نزدیکترین مرحله کفر آنست که باگوش خود کلمه ای را بشنوی و درحافظه بگذاری تا روزی علیه مؤمن استفاده کنی.^{۳۶}

البته بعضی از جاها غیبت لازم است مثل روشنگری مخصوصا در فتنه های سیاسی و مواردی که نظام

اسلامی در خطر است باید ماهیت دشمن افشا شود و
برای روشنگری مردم لازم است که چهره سران فتنه در
داخل و خارج روشن شود.

باز در روایت است که: امام علی (ع) فرمود کسی که
هرچه از عیبهای مرد با چشم می بیند یا با گوش می شنود
نقل می کند و آبروی شخص را می برد جزو کسانی
است که خدا درباره او فرموده: «آنان که درین مؤمنین
فساد اشاعه می دهند عذاب دردناک برایشان مهیاست!»

۳۷

سخن چینی

«وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ
أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ»^{۳۸}

کسانی که اتصال بین مردم را بهم می‌زنند و در زمین
فساد می‌کنند، لعنت خدا بر آنها باد و سرای آخرت
برایشان بد سرایی است.

سخن چینی یعنی حرف دیگران را برای طرف مقابل
می‌برد بصورتی که باعث اختلاف و دشمنی بین افراد
می‌شود.

امام صادق (ع) فرمود: بزرگترین سحر، سخن چینی است
که بواسطه آن بین دوستان جدایی می‌اندازد و بجای صفا
و یکرنگی، دشمنی قرار می‌دهد و بسبب آن گاه خونها
ریخته می‌شود و خانه‌ها خراب می‌گردد و حرمت‌ها

ریخته می شود و سخن چین بدترین فرد کره زمین
است.^{۳۹}

آقا رسول الله فرمود: در معراج دیدم زنی بود که سرش
مانند خوگ و بدنش مانند الاغ بود و عذابهای فراوانی
بر او وجود داشت که کار این زن، سخن چینی بوده
است.^(۳)

در آیه شریفه «هَمَّازُ مِثْلِ بَنِمِيمٍ عُمَّلٌ بَعْدَ ذَلِكَ
زَنِيمٌ»، شهید ثانی می فرماید یعنی کسی که راز دیگران را
نگه نمی دارد و سخن چینی می کند حرام زاده است!^(۴)
داستانی درباره سخن چینی

گویند شخصی برای خرید غلام به بازار رفت و دید که
غلامی در میان بردگان وجود دارد که از جهت هیکل
وقیافه خوب است ولی ارزان است! علت ارزانی او را
پرسید گفتند این غلام معتاد به سخن چینی است. این

شخص غلام را خرید و به خانه‌اش آورد. غلام کارش خوب بود تا اینکه به زن اربابش گفت ارباب تو را دوست ندارد! اگر می‌خواهی بتو علاقه‌مند شود مویی از زیر گلویش در هنگام خواب بچین و بمن بده تا کاری کنم عاشقت شود! از آن طرف نزد ارباب رفته گفت خانم می‌خواهد شمارا بکشد و با دیگری ازدواج کند امشب مواظب باش. وقتی خانم شب آمد تا موی گلوی شوهرش را بکند

شوهر مچش را گرفت و او را کشت! غلام سریع نزد خویشان زن رفت و گفت چه نشسته‌اید که دختر شمارا کشتند! بعد سریع نزد فامیل ارباب رفت و گفت طایفه زن می‌خواهند ارباب را بکشند. بر اثر سخن چینی غلام، فامیل‌های زن و مرد باهم به جنگ پرداختند و عده‌ای کشته شدند^{۴۰}

ناسزا گوئی و توهین

یکی از گناهان زبان، فحش و ناسزا است . عده‌ای از انسانها به عادت زشت ناسزا گوئی عادت کرده اند . گاهی عادت دارند که به همسر و فرزندانشان ناسزا بگویند . گاهی عادت دارند به زیر دستان خود اهانت کنند . و گاهی پارا فراتر گذاشته و به مقدسات و ارزشهای مردم ناسزا و اهانت می کنند .

ناسزا عبارتست از کلمات توهین آمیز مثلا اورا حیوان خطاب کند. یا به او فاسق و خبیث و کافر و منافق و امثال آن بگوید.

پیامبر خدا ص فرمود چهار نفرند که اهل جهنم از آنها در
عذابند از جمله کسی که در دنیا دشنام دهنده بوده
است^{۴۱}

عوامل ناسزا گویی

1 - عادت

2 - عصبانیت

3 - شوخی

4 - مقابله به مثل

5 - مسائل سیاسی و حزبی

6 - مسائل اقتصادی

7 - تربیت نادرست

⁴¹ مستدرک الوسائل

درمان ناسزاگویی

1- سکوت

اگر انسان سکوت کند و تا ضرورت نشود حرف نزند از بسیاری از گناهان زبان در امان می ماند.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

«هرگاه دیدید که مؤمن خاموش و باوقار است، به او نزدیک شوید که او به حکمت دست پیدا کرده است»^{۴۲}

2- تربیت صحیح از دوران کودکی

والدین باید مواظبت کنند که خود ناسزا نگویند و فرزندان شان هم ناسزا نگویند.

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

⁴²ارشادالقلوب 1/104

«فرزندان خود را احترام کنید و ادب خوب به آنها

پیاموزید^{۴۳}

3- رعایت ادب نسبت به دیگران

زان کس که نام خلق دوری گزین که از همه

بگفتار زشت کشت بدنام تراست

دشنام در آئینه احادیث

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

«کسی که به پدر و مادرش دشنام دهد، ملعون است!

پرسیدند که مگر کسی به پدر و مادرش دشنام می دهد؟

فرمود: شخصی به پدر دیگران فحش می دهد، آنها هم

به پدر و مادر او فحش می دهند.»^{۴۴}

^{۴۳} مکارم الاخلاق/223

^{۴۴} - فتح القدیر 151/2

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

«فحش دادن به مؤمن مثل نزدیک شدن به مرگ است»^{۴۵}

امام علی علیه السلام فرمود:

«از کلام زشت و ناروا دوری کنید که باعث می شود که
پستان ورذلان بشما نزدیک شده و افراد بزرگوار از شما
بگریزند.»^{۴۶}

امام صادق علیه السلام شنید که مسلمانی به غلامش
فحش داد. به این خاطر امام با او قطع رابطه کردند^{۴۷}
امام صادق علیه السلام فرمود:

«فحش دادن ظلم است و ظالم در آتش جهنم است.»^{۴۸}

میزان الحکمه

انواع فحش

1 - ناسزا به ناموس.

2 - خطاب کردن به اسم حیوان.

3 - به وسیله کاریکاتور و نقاشی اهانت کردن.

4 - با اشاره توهین کردن و ...

هر بد به خود نمی‌پسندی	با کس مکن ای برادر من
گر مادر خویش دوست داری	دشنام مده به مادر من

تهمت

اتهام خلاف به دیگران زدن حرام است مخصوصاً
تهمت اگر جنسی باشد مثلاً تهمت زنا یا لواط بزند.

میزان الحکمه

«إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ لُعُنُوا
فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ» (23) يَوْمَ تَشْهَدُ
عَلَيْهِمْ أَلْسِنَتُهُمْ وَأَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ»⁴⁹

آنان که به زنان مؤمنه پاکدامن بی خبر از گناه، تهمت
می زنند در دنیا و آخرت ملعونن و برای آنان عذاب
دردناکی است روزی که دست و پا و زبانشان علیه
آنها در مورد کارهایشان شهادت می دهند.

آقا رسول الله (ص) فرمود: هر که به مرد یا زن پاکدامن
تهمت زنا بزند همه کارهای خوبش از بین می رود
و در قیامت در حالی که هفتاد هزار فرشته از جلو و پشت
سر او را شلاق می زنند وارد دوزخ می شود.⁵⁰

نباید به مردان و زنان مؤمن تهمت بزنییم والا مصداق
اشاعه کنندگان فحشاء محسوب می شویم.

حتی در اسلام اجازه تهمت به کفار را نداده اند. که در
روایت است یکی از یاران امام صادق (ع) به غلامش
که کافر بود گفت ای پسر زن زنا کار! حضرت ناراحت
شد و به او اعتراض کرد. او جواب داد مادرش کافر است
. حضرت فرمود هر ملتی که طبق رسم خود ازدواج کند
فرزندانشان حلال زاده هستند و کفار هم اگر طبق
سنتشان زدواج کنند فرزندانشان حلال زاده هستند. از من
دور شو! او را از خود راندند.^{۵۱}

در روایت است که کسی که به یک فرد مسلمان تهمت
بزند ایمانش از بین می رود مانند حل شدن نمک در آب
^{۵۲}!

^{۵۱} کافی باب البذاء

^{۵۲} گناهان کبیره 352

عیب جوئی

یکی از گناهان کبیره، عیبجوئی است. یعنی انسان کنجکاو باشد که نقاط ضعف و خلافهای دیگران را پیدا کند و کشف کند تا در نزد دیگران بازگو کند.

اگر فقط بدمبال پیدا کردن عیب دیگران باشد گناه عیبجوئی برایش نوشته می شود و اگر علاوه بر آن، این مطلب را برای دیگران نقل کند گناه غیبت هم به آن اضافه می شود .

اینهائی که عادت به تجسس در عیبهای مردم و بازگو کردن این عیبهات برای دیگران دارند ، اگر نسبت به عیبهای خود تأمل کنند، متوجه می شوند که خود دارای عیوب متعدد بوده و باید خود را مداوا کنند .

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

«به دنبال لغزشهای مؤمنین نباشید که هر که به دنبال این مطلب باشد، خداوند سبحان عیبهای او را آشکار کند»^{۵۳}

مرد باید که عیب خود ببند بر ره زور و غیبه ننشیند

تو اگر عیب خود همی دانی نه‌ای عامی بل جهانبانی^{۵۴}

یکی از صفات خداوند سبحان ستار العیوب بودن است
و ما که بنده اویم باید از خالق بیاموزیم و عیب دیگران
را بپوشیم و ظاهر نکنیم.

حضرت عیسی علیه‌السلام وقتی دید که حواریون از
بوی متعفن مرداری سخن می‌گویند فرمود:

«چه دندانهای سفیدی دارد!»^{۵۵}

و با این سخن فهماندند که فقط عیوب افراد را نبینید
و خوبیهای او را هم نگاه کنید. »

^{۵۳} میزان الحکمه

^{۵۴} سنایی

^{۵۵} کشف الریه 11

عیبجوئی مکن زخلق خدا	که بود کارمردم جاهل
عیب خودبین چومرد روشن بین	تاشودتیرگی زدل زائل
ای که غفلت فراگرفته تورا	گوش کن پندناصح کامل
گفت احمدخوشا بحال کسی	که چومردان پاک وروشدل
هست دائم به عیب خود مشغول	لیکن از عیب دیگران غافل

امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمود:

«از عیب جویان دوری کنید که دوستانشان هم از آنها
در امان نیستند.»^{۵۶}

پوشاندن عیوب دیگران

انسانهای کریم و بزرگوار اگر از عیوب دیگران هم
مطلع شوند، آن را نادیده گیرند و وظیفه خود دانند که
عیبهای دیگران را بپوشند و آبروی دیگران را حفظ
کنند .

خداوند سبحان در قرآن کریم در سوره حجرات دستور
داده که:

« وَلَا تَجَسَّسُوا »^{۵۷}

یعنی در جستجوی عیب دیگران نباشید .

چو عیب تن خویش داند کسی ز عیب کسان برنگوید بسی
امام صادق علیه السلام می فرماید:

«در عیب رفیقت تعجیل نکن شاید خدا او را بیامرزد و بر
عیب های خود ایمن نباش شاید به خاطر آن عذاب
شوی»^{۵۸}

مکن عیب کسان تا می توانی	که توای دوست عیب خوددانی
مده بر عیب کس نادیده اقرار	و گریینی پوشان بهترای یار
که توهم عیب داری عیناکی	خدا را شد سزای عیب پاکی
مکن مدح خود و عیب	و گر گوید کسی گو زین سخن بس

^{۵۷}سوره حجرات، آیه ۱۲ .

^{۵۸}میزان الحکمه ۳/۳۲۰۸

دگر کس

!

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

«بعضی از شما خار را در چشم دیگران می بیند ولی
استخوان را در چشم خودش نمی بیند.»^{۵۹}

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

«هر که عیب برادرش را بپوشاند، گویا دختر زنده
بگوری را زنده کرده است!»^{۶۰}

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

میزان الحکمة 2205/3

59

میزان الحکمة 2207/3.⁶⁰

هر که عیب برادرش را ببیند ولی آنرا بپوشاند، خدا در قیامت عیشش را بپوشاند»^{۶۱}.

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

«به دنبال عیوب مؤمنین نباشید که هر که این گونه باشد، خدا به دنبال عیشش باشد و هر که خدا به دنبال عیشش باشد، رسوا می شود اگرچه در

دل خانه اش باشد!»^{۶۲}

امیر مؤمنان علی علیه السلام فرمود:

«کسی که از عیب خود مطلع نباشد، از بزرگترین گناهان است.»

^{۶۱} میزان الحکمه 2207/3

^{۶۲} میزان الحکمه 390/1

مسخره کردن

نکوهش مسخره کردن در قرآن و حدیث

قرآن کریم می‌فرماید:

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِّنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَن
يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِّنْ نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا
مِّنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْأَسْمُ
الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَن لَّمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ
۶۳ »

ای مؤمنان! نباید گروهی از شما گروهی دیگر را
مسخره کند، بسا که اینان بهتر از آنان باشند و نیز نباید
زنانی زنان دیگر را مسخره نمایند، بسا اینها بهتر از آنان
باشند و از یکدیگر عیب مجوید و به همدیگر لقب‌های
ناپسند ندهید، بسیار بد است که پس از ایمان نام‌های

کفر آمیز بگذارید و کسانی که توبه نکرده‌اند خود
ستمکارند.

در این آیه به بعضی از بیماریهای روحی که بعضی
دچارند و باعث اختلال در جامعه مسلمین و ایجاد
دشمنی بین مسلمانان می‌شود اشاره کرده است .

بیماری مسخره کردن دیگران، خطاب کردن دیگران
به نامهای زشت.

بسیاری از دشمنی‌هایی که بین افراد ایجاد می‌شود به
دلیل گناهان فوق است . وقتی شخصی یا گروهی را
مسخره کردند باعث عکس العمل طرف مقابل می‌شود .

اگر دیگران رابه نامهای زشت، صدا زدند باعث
ناراحتی افراد و ایجاد دشمنی می‌شود . اگر به کارهای
دیگران با عینک تیره بدگمانی نگاه کنند، دشمنانشان
فراوان و دوستانشان کم می‌شوند . و اگر به دنبال بردن
آبروی دیگران از راه غیبت و فاش کردن عیوب آنها

باشند، برادری و صمیمیت و مهربانی رخت بر بسته و جای
آن، نفاق و دشمنی و تفرقه حاصل می شود .

مسخره کردن دیگران

از گناهان زبان، مسخره و استهزاء دیگران است .

مسخره کردن از این جهت ناپسند است که باعث توهین
به دیگران می شود .

ریشه های مسخرگی

1 - دشمنی و کینه

2 - تکبر

3 - تحقیر کردن

4 - شوخی و مزاح

5 - سفاهت و نادانی

امیرالمؤمنین علی علیه السلام می فرماید:

«مسخرگی، تفریح سفیهان و کار نادانان است»^{۶۴}

6 - حقارت نفس و خود کم بینی

امام صادق علیه السلام می فرماید:

«ذلیل ترین مردم شخصی است که به مردم توهین
می نماید»^{۶۵}

گاهی مسخره کردن در مورد مسایل اعتقادی است .
همان طور که عده ای از اقوام گذشته، پیامبران خدا را
مسخره می کردند .

گاهی مسخره کردن در مورد مسایل مالی است . مانند
مسخره کردن بعضی از مردان و زنان پولدار، فقیران

^{۶۴} نهج البلاغه

^{۶۵} معانی الاخبار/ 196

و افراد بی بضاعت را و گاهی افراد بی دین، نماز گزاران را
مسخره می کنند که در آخر سوره مطففین به این مسئله
اشاره کرده و فرموده است :

«إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ» 29
وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ» 30 «وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ
انْقَلَبُوا فَكِهِينَ» 31 «وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَؤُلَاءِ
لَضَالُّونَ» 32 «وَمَا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ» 33 «فَالْيَوْمَ
الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ»

در قیامت مؤمنین این افراد بی نماز را مسخره خواهند
کرد .

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید:

«کسی که مؤمنی را ذلیل کند و یا به خاطر فقرش او را
تحقیر نماید،

خداوند سبحان او را در کنار پل جهنم رسوا می سازد»^{۶۶}

اذیت کردن مؤمن با زبان و سخن

«وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدْ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا»^{۶۷} «58»

افرادی که زنها و مردهای مؤمن را بناحق اذیت می کنند
مستحق عذاب بهتان و مجازات ظاهر و نمایان هستند.

مؤمن آنقدر نزد خدا مقام دارد که هر که او را خوشحال
کند خدا را خوشحال کرده و هر که او را اذیت کند خدا
را به غضب در آورده است لذا آقا امام صادق (ع)
فرمود: خداوند فرموده است اعلام جنگ با من کرده

^{۶۶} مسند امام رضا علیه السلام 261/1

^{۶۷} احزاب 58

کسی که بنده مؤمن مرا اذیت کند و از خشمم آسوده
باشد کسی که بنده مؤمن مرا اکرام کند.^{۶۸}

یکی از راههای اذیت کردن مؤمن این است که با زبان
به او نیش و کنایه بزنند و او را ناراحت کنند.

آقا رسول الله (ص) فرمود هر که مؤمنی را ناراحت کند.
بعد از آن اگر همه دنیا را به او بدهد نمی تواند جبران
شکستن دل او را بکند

و فرمود: هر که مؤمنی را به ناحق اذیت کند گویا مکه و
بیت المعمور را ده بار خراب کرده و هزار فرشته مقرب
را کشته است^{۶۹}

⁶⁸ گناهان کبیره

⁶⁹ مستدرک باب حج باب 135

به پیامبر ص گفتند فلان زن همیشه روزها روزه و شبها را
به عبادت می گذراند ولی با زبانش همسایه ها را اذیت
می کند. فرمود در او خیری نیست او اهل جهنم است! ^{۷۰}
همچنین اذیت کردن همسر با زبان از گناهان بزرگ
است و گاهی همین گناه باعث می شود شب اول قبر
دچار فشار قبر شود.

سخن بدون عمل

نکوهش سخن بدون عمل در قرآن و حدیث

قرآن کریم می فرماید:

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ * كَبُرَ مَقْتًا
عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ » ^{۷۱}

مستدرک باب حج باب 72

ای مؤمنین! حرفهایی که به آن عمل نمی کنید نزنید!
که خدا از این حرف شما خشمناک می شود.

انطباق قول و عمل

بعضی از مسلمانان قولهایی می دهند و حرفهایی می زنند
و در مرحله عمل، درجا زده و بقولشان عمل نمی کنند.
مثلاً عده‌ای از مسلمانان در صدر اسلام، می گفتند اگر
دوباره جنگی در بگیری فرار نمی کنیم! ولی در جنگ
بعدی باز فرار نمودند.

یا قبل از آمدن حکم جهاد، عده‌ای گفتند اگر بدانیم،
بهترین عمل چیست آنرا انجام می دهیم! وقتی حکم
جهاد نازل شد و خداوند سبحان فرمود که: بهترین عمل،
ایمان خالص و جهاد است، به قولشان عمل نکردند و از
شرکت در جهاد شانه خالی نمودند.

و این یک عیب بزرگ برای عده‌ای از افراد است که ادعاهایی کرده ولی اعتمادی به آنها نیست زیرا احتمال عمل نکردن به حرفشان است . در حالی که باید قول و عمل باهم انطباق داشته باشد .

رطب خورده منع رطب کی کند؟

زنی کودکش را نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آورد تا حضرت او را از خوردن خرما که برایش مضر بود، باز دارد ولی پیامبر به روز دیگر محوّل کرد و روز بعد کودک را از خوردن نهی فرمود و گفت: دیروز نگفتم زیرا خود خرما خورده بودم و کسی که خود خرما خورده چگونه می‌خواهد دیگران را

از خوردن آن نهی کند؟

این داستان درباره اهمیت انطباق قول با عمل است .

یا پزشکانی هستند که خود سیگار می کشند ولی بیماران
خود را از کشیدن سیگار نهی می نمایند؟

یا واعظانی که مردم را به دوری از دنیا دعوت می کنند
ولی خدای نکرده خود یا منسوبین به آنها دنیا طلب
هستند .

گویند شخصی کنار جالیز خیاری ایستاده بود و مردم را
از خوردن خیار نهی می کرد ولی خود می خورد.

از او پرسیدند: چرا خودت می خوری؟

گفت: من برای خنک بودنش می خورم نه برای حرام
بودنش !

اول خودت بخوان

همچنین نقل شده مردی به یک نفر روحانی گفت: زخم
نماز نمی خواند !

روحانی گفت: او را به بهشت بشارت بده، شاید بخواند
!

گفت: بشارت دادم ولی نمی خواند .

روحانی گفت: او را از جهنم بترسان !

گفت: ترساندم ولی نمی خواند .

روحانی گفت: حرفش چیست؟

گفت: می گوید اول خودت بخوان تا من هم بخوانم !

روحانی گفت: راست می گوید .!

عمل نکردن به نذرها نیز مصداق آیه مذکور می باشد .

عالم بی عمل

در روایات، عالم بدون عمل به درخت بدون فایده و میوه تشبیه شده است . و معمولاً مردم از آدمی که به حرفش عمل نمی کند بدشان می آید .

پس آدمی که سر حرفش نمی ماند و به سخنی که می گوید عمل نمی کند، هم مبعوض خالق است و هم مبعوض مخلوق .

مراد از عمل کردن به سخن، سخن درستی است که می گوید نه سخنان نادرست و بی پایه که اصلاً نباید به آنها عمل کند .

فاش کردن سرّ

نکوهش افشای سرّ در قرآن و حدیث

قرآن کریم می فرماید:

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا
أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ »^{۷۲}

«ای مؤمنین! به خدا و رسول و پیمانهایتان خیانت
نمائید!»

امام صادق علیه السلام فرمود:

«کسی که اسرار ما را فاش کند، گویا ما را به قتل
رسانده است.»^{۷۳}

امام صادق علیه السلام در تفسیر آیه «پیامبران را به ناحق
می کشند» فرمود:

«بخدا سوگند! پیامبران را با شمشیر نکشتند، بلکه اسرار
آنان را فاش کردند و آنها کشته شدند.»^{۷۴}

⁷²سوره انفال، آیه 27.

⁷³الکافی 371/2

افشای اسرار

از گناهان زبان فاش کردن سرّ است در حالی که حفظ اسرار دیگران از خصوصیات خوب است .

در سخنان بزرگان دین، از اسرار مؤمن به عورت تعبیر شده است . یعنی همان طور که حفظ عورت از نگاه دیگران واجب و لازم است، حفظ اسرار مؤمن نیز لازم می باشد .

انواع اسرار

1 - اسرار خانوادگی

2 - اسرار نظامی

3 - اسرار اقتصادی

4- اسرار علمی

5- اسرار سیاسی

6- اسرار مذهبی و دینی

7- اسرار فرهنگی

رازها و اسرار نظامی و سیاسی از بقیه مهم تر بوده و گاهی افشاء آنان باعث از بین رفتن جان صدها نفر و شکست حکومتی خواهد شد . لذا در این موارد جرم افشا کننده بسیار بزرگ است .

افشای خبر حمله به دشمن

در یکی از جنگهای صدر اسلام، وقتی که سپاه اسلام برای یورش به مشرکین مکه آماده می شد و رسول خدا صلی الله علیه و آله دستور داده بود تا خبر این حمله

محرمانه بماند، یکی از مسلمانان خبر این حمله را به ابوسفیان اطلاع داد .

در این مورد این آیه نازل شد:

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا
أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ^{۷۵} .

«ای مؤمنین ! به خدا و رسول و پیمانهایتان خیانت
ننمائید !»

حافظین اسرار

وقتی قیس بن مسهر، سفیر امام حسین علیه السلام به نزد
مردم کوفه آمد، توسط مأمورین دشمن محاصره شد،
نامه امام را پاره کرد و خورد . وقتی او را دستگیر
کردند، برای این که اسرار امام را فاش کند، او را

⁷⁵سوره انفال، آیه 27.

شکنجه کردند ولی او لب به سخن نگشود و عاقبت او را
به شهادت رساندند.

در دوران قبل از انقلاب وقتی که ساواک افراد انقلابی
را دستگیر می کرد عده زیادی از آنها هرگز لب به
کشف اسرار مبارزان باز نمی کردند.

در دفاع مقدس نیز وقتی رزمنده‌ای اسیر می شد هرچه به
وسیله صدامیان شکنجه می شد حاضر به گفتن اسرار
نظامی برای آنان نمی شد. و عده‌ای به خاطر این
استقامت، به شهادت رسیدند.

خوانندگی

«وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ اللَّهِ
بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ»^{۷۶} «6»

بعضی از مردم سخن باطلی که باعث انحراف از مسیر الهی بشود را می فروشند و راه الهی را مسخره می کنند برای اینها عذاب خوار کننده است.

یکی از گناهان زبان، غناء است. غناء یعنی خوانندگی حرام.

ملاک و معیار تشخیص خوانندگی حرام از حلال این است که خوانندگی حرام باعث تحریک شهوت می شود. ولی خوانندگی حلال باعث تحریک شهوت و ایجاد مفسده نمی گردد. چه زن خوانندگی کند و چه مرد اگر طوری بخواند یا اشعاری بخواند که باعث تحریک شهوت شود. حتی اگر زن قرآن را طوری بخواند که باعث تحریک شود حرام است.

در آیه شریفه مذکور به فروش سخن باطل اشاره کرد. زیرا می بینیم بعضی از افرا برای گوش دادن صدای حرام چقدر پولها خرج می کنند. کنسرت فلان خواننده

چقدر برای او درآمد دارد! و علاقه‌مندان به این خواننده‌ها برای شنیدن سخن باطل و لغو پولهای زیادی صرف می‌کنند. و این علامت انحراف از مسیر الهی است.

آیه دیگر در این مورد: و اجتنبوا قول الزور.^{۷۷}

از سخن باطل دوری کنید.

ابابصیر می‌گوید از امام صادق (ع) درباره معنای قول زور پرسیدم. حضرت فرمود مراد غنا است. یعنی نزدیک سخن باطل که غناء است نشوید^{۷۸}

حضرت صادق (ع) فرمود: گوش دادن به غناء باعث رویش نفاق در دل می‌شود همانطور که آب باعث رویش سبزه می‌گردد.^{۷۹}

^{۷۷} حج ۳۱

^{۷۸} کافی، امالی شیخ طوسی، معانی الاخبار

امام صادق (ع) فرمود: خانه‌ای که در آن غناء خوانده شود از مصیبت ناگهانی ایمن نیست و دعا در این خانه مستجاب نمی‌گردد و فرشته رحمت وارد آن خانه نمی‌گردد.^{۸۰}

پیامبر خدا ص فرمود: خواننده غناء، در قیامت در حالی که کور و لال و کر است محشور می‌شود.^{۸۱}

بنابراین کسی که خدا به او زبان داده نباید با زبانش سخن باطل بگوید بلکه زبان و صدای زیبایش را در کارهای مفید و حلال صرف کند مانند خوانندگانی که بدون اینکه غناء در صدایشان باشد با زیبایی اشعار مفید می‌خوانند یا قاریانی که صدای زیبایشان را در قرآن کریم استفاده می‌کنند یا مداحانی که صدای خوب

⁷⁹ کافی، امالی شیخ طوسی، معانی الاخبار

⁸⁰ کافی - مستدرک باب 80

⁸¹ جامع الاخبار

خود را در راه اشاعه فرهنگ اهل بیت استفاده
می نمایند.